ڕۆحی یەعقوبییەکان[١]

دەربارەی توندوتیژی و دیموکراسی

سلاڤۆی ژیژەك

و. وەلید عومەر

تیژبینییەکەی مارکس هێشتاش هەر بەجێ و موعتەبەرە و پێدەچێت ئەمڕۆش لە هەمووکات زیاتر وابێت: لە دیدی مارکسەوە نابێت پرسی ئازادی لەسەرەتاوە لە پانتایی سیاسەتدا بە مانای تایبەتیی وشەکە بخرێتەڕوو(ئەوەی گوایا ئاخۆ لە فلان ولاتدا هەڵبژاردنی ئازاد بەڕێوەدەچێت؟ ئاخۆ دادوەرەکانی ئەو ولاتە حوکمی سەربەخۆ دەردەکەن؟ ئایا بلاوکراوەکان گوشار و فشاری شاراوەیان لەسەر نیە؟ ئایا ئەو ولاتە ڕێز لە مافەکانی مرۆڤ دەگرێت و، پرسیاری تری لەم جۆرە)، لەجیاتیی ئەوە[بە لای مارکسەوە] کلیلی ئازادیی ڕاستەقینە(لەهەمبەر ئازادیی فۆرماڵ و ڕواڵەتیدا) لە تۆڕی "ناسیاسی"ـی پەیوەندییە کۆمەلایەتییەکاندایە، ئیدی لە بازاڕەوە بیگرە تا دەگاتە ناو خێزان. ئەو گۆڕانەی کە لێرەدا پێویست و خوازراوە ڕیفۆرمی سیاسی نیە، بەڵکو گۆڕینی پەیوەندییە کۆمەلایەتییەکانی بەرهەمهێنانە- ئەمەش ڕێك و ڕەوان پێویستی بە ململانێی چینایەتیی شۆڕشگێڕانەیە، نەك هەڵبژاردنی دیموکراسییانە یاخود هەر هەنگاوێکی "سیاسی"ـی تر بە مانای بەرتەسکی وشەکە. ئێمە لەبارەی ئەو شتەوە دەنگ نادەین کە فلان کەس خاوەنی چیە، یان لەبارەی پەیوەندییەکانی ناو کارگەکان و شتی تری لەم جۆرەوە- ئەم مەسەلانە هەروا لە دەرەوەی کایەی سیاسییەوە دەمێننەوە و، خەیاڵپلاویشە چاوەڕێی ئەوە بکەین بەهۆی "ڕاکێشران و پەرەپێدان"ـی دیموکراسییەوە بۆ کایەی ئابوری گۆڕانێکی واقیعی لەو مەسەلانەدا ڕووبدات(بۆنمونە، سەرلەنوێ ڕێکخستنەوەی بانکەکان و سپاردنی کاروبارەکانیان بە خەڵکە ئاساییەکە). گۆڕانە ڕادیکاڵەکان لەم

---

[١] . یەعقوبییەکان(jacobins) گرووپێکی شۆڕشگێڕ بوون لە ساتەوەختی شۆڕشی فەڕەنسادا کە لەژێر فەرمان و سەرکردایەتیی ڕۆبسپێردا لە ساڵی ١٧٩٣ بۆ ١٧٩٤ تیرۆر و تۆقاندنیان خستەگەڕ و نەیاران و دژەشۆڕشان و گومانلێکراوانی خۆیانیان داپڵۆسی و لەناوبرد. یەعقوبیەت و ژاکۆبنیزم ڕەهەندێکی مەجازیی وەرگرتووە و ئاماژەیە بۆ تیرۆر و توندوتیژیی شۆڕشگێڕان-و

پانتاییەدا، دەبێت لە دەرەوەی کایەی "ماف"ـە یاساییەکانەوە ئەنجام بدرێت. لە شێوازە "دیموکراسی"یەکاندا(کە حەتمەن دەتوانن کاریگەرییەکی ئەرێنی و پۆزەتیڤ بخەنەوە) گرنگ نیە دژایەتیکردنی سەرمایەداری لەلایەن ئێمەوە چەندە ڕیشەیی و ڕادیکاڵە، ڕێگەچارەکان تەنیا و تەنیا بە نێوانگریی ئەو میکانیزمە دیموکراسییانە داوادەکرێن کە خۆیان بەشێکن لە دەزگا و ئەپاراتویسە "بۆرژوایی"ـەکانی دەوڵەت، ئەو دەوڵەتەی کە بەرهەمهێنانەوەی هێور و بێ‌سەرێشەی سەرمایە مسۆگەردەکات. بەم مانا تەواوە، ئالان بادیۆ ڕاستدەکات کە دەڵێت ئەمڕۆ دوایین دوژمنی ئێمە سەرمایەداری یان ئیمپراتۆرییەت یان چەوساندنەوە و شتی تری لەم جۆرە نیە، بەڵکو خودی دیموکراسییە: "وەهمی دیموکراسی" واتە قبوڵکردنی ئەوەی میکانیزمە دیموکراسییەکان تاکە چوارچێوەن بۆ هەر جۆرە گۆڕان و وەرچەرخانێکی ڕەخساو، هەر ئەم وەهمەشە کە دەبێتە لەمپەر لەبەردەم هەر جۆرە گۆڕانێکی ڕادیکاڵدا لە پەیوەندییەکانی سەرمایەداریدا.

لە پەیوەندییەکی نزیکدا بە زەرووریەتی شکاندنی ئەم بتەی دیموکراسییەوە(یان لە "فیتیش" داماڵین)، دەبێت هاوتا نەرێنی و نێگەتیڤەکەشی، واتە توندوتیژی، لە بت و فیتیش دابماڵین. بەو دواییە، بادیۆ بەتەواوی هاوکێشەی "توندوتیژیی بەرگریکارانە"ـی پێشنیارکردووە: واتە ئیدانەکردنی توندوتیژی وەك "شێوازی کار"ـی سەرەکی و، لەجیاتیی ئەوەدا تەرکیزخستنەسەر خولقاندنی فەزای ئازاد، ئەویش بە پاراستنی مەودا لە دەسەلاتی دەوڵەتەوە(شتێکی وەك فۆرمە سەرەتاییەکەی بزووتنەوەی Solidarno لە پۆڵەندا)؛ لەم ڕوانگەیەوە پەنابردن بۆ توندوتیژی تەنیا ئەو کاتە ڕەوا و ڕێپێدراوە کە دەوڵەت خۆی دەستدەداتە سەرکوتکردنی ئەم"ناوچە ئازادکراوانە". گرفتی ئەم هاوکێشەیە ئەوەیە کە لەسەر جیاکارییەکی تێکەڵ و تەمومژاوی بەندە لەنێوان ڕۆڵ و کارکردی "نۆرماڵ و ئاسایی"ـی دەزگاکانی دەوڵەت و بەکارهێنانی "زیاد لە ڕادە"، یان نائاسایی"ـی توندوتیژی لەلایەن دەوڵەتەوە. لەبەرامبەردا، چەمکە مارکسییەکەی ململانێی چینایەتی –یان وردتر بڵێین، ئەولەویەتی ململانێی چینایەتی بەسەر ڕوانین و قەناعەتە چینایەتییەکەدا وەك زات و جەوهەری پۆزەتیڤی کۆمەڵایەتی- ئەم تێزە دەخاتەڕوو کە ژیانی "ئاشتیخوازانە"ـی کۆمەڵایەتی، خۆی ڕووی لە توندوتیژیی (دەوڵەتی)ـە، واتە ئەم فۆرمە لە ژیان خۆی نیشانە و بەرەنجامی زاڵبوون و باڵادەستیی چینێکە بەسەر چینێکی تردا. بە دەربڕینێکی تر، ناتوانرێت توندوتیژی لە دەوڵەت جیابکرێتەوە، ئەویش ئەوکاتەی کە دەوڵەت دامودەزگایەکی ملکەچی دەسەلاتی چینایەتییە: لە دیدی ستەمدیدەکانەوە، دەوڵەت خۆی فاکت و ڕاستییەکی توندوتیژە(بەو مانایەی کە ڕۆبسپێر پێی وابوو هیچ پێویست بەوە ناکات بیسەلمێنین پاشا تووشی تاوانێك بووە، چونکە هەر بوونی پاشا خۆی بۆ خۆی تاوانە، بوونی ئەو خۆی سوکایەتییە بە ئازادی و شعوری خەڵك). لەم ڕووەوە، هەر کردەوەیەکی توندوتیژانە لەلایەن ستەمدیدەکانەوە دژی دەوڵەت، سەرەنجام دەچێتە خانەی کاتیگۆریی توندوتیژیی "بەرگریکارانە"وە. پشتڕاستنەکردنەوەی ئەم خاڵە، بتەوێ و نەتەوێ، یان بە دەربڕینە باوەکە(noles volens)، بە مانای "ئاسایی پیشاندان"ـی کردەوەکانی دەوڵەت و ملکەچبوون بەم تێڕوانینەیە کە کردەوە توندوتیژەکانی دەوڵەت بەتەواوی کۆمەڵێك زیادەڕۆیی ڕێکەوت و

سودفەن و دەبێت لەڕێگەی چاکسازیی دیموکراسییانەوە ڕووبەڕوویان ببینەوە. هەر لەبەر ئەمەیە کە درووشمی باوی لیبراڵەکان کافی نیە- ئەو درووشمەی کە دەڵێت: توندوتیژی هەرگیز ڕەوا و شەرعی نیە، گەرچی پێدەچێت جاروبار زەرووڕەت وا بخوازێت پەنای بۆ ببەیت. لە دیدی سیاسەتی ڕزگاریخوازی ڕادیکاڵەوە، دەبێت ئەم هاوکێشەیە ئاوەژوو بکەینەوە: بۆ ستەمدیدەکان، (پەنابردن بۆ) توندوتیژی هەمیشە شتێکی ڕەوا و شەرعییە(چونکە پێگە و پایەی ئەوان بەرەنجامی توندوتیژییەکە کە ڕووبەڕووی بوونەتەوە)، بەڵام هەرگیز زەرووری نیە(مەسەلەی بەکارهێنان یان بەکارنەهێنانی توندوتیژی لە هەمبەر دوژمندا هەمیشە ملکەچی ستراتیژیی ململانێ بێت). بەکورتییەکەی، دەبێت ڕاز و تەمومژ لە بابەتەکە دابماڵین: کێشەی کۆمۆنیزم لە سەدەی بیستەمدا پەنابردن نەبوو بۆ توندوتیژی«لە خۆیدا»، بەڵکو مۆدێلێکی کارکردن بوو کە پەنابردنەبەر توندوتیژیی دەکردە شتێکی حەتمی و حاشاهەڵنەگر(حیزب[ـی ستالینی] وەك ئامرازی حەتمیەتێکی مێژوویی یان داشێك بەدەستی زەرووڕەتی مێژوویی و ئەو جۆرە شتانەوە). هێنری کیسنجەر، کاتێك دەیویست هەندێك ڕێگای کاریگەری سەرنگونکردنی حکومەتەکەی سالڤادۆر ئالندە پیشانی (CIA) بدات کە هەڵبژێراوی خەڵکی شیللی بوو لە چوارچێوەی هەڵبژاردنێکی دیموکراسییانەدا، ئەم خاڵەی تەواو کورتکردەوە و دەربڕی: "نوزە لە ئابوری ببڕن!".

کاربەدەستانی باڵای دەوڵەتی ئەمریکا دان بەوەدا دەنێن کە ئەمڕۆ هەمان ستراتیژ لە ڤەنزوێلاشدا پیادە دەکەن. لارێنس سیدنی ئیگلبێرگر[٢٠١١-١٩٣٠]، کە ماوەیەکی کورت لە دەوڵەتی جۆرج بوشی باوکدا وەزیری دەرەوە بوو و ...جارێکیان لە تۆڕی هەواڵیی «فاکس‌نیوز»ـەوە گوتی:

دەوڵەتی چاڤێز تا ئەو کاتە بۆ خەڵکی ڤەنزوێلا مەحبوب و سەرنجڕاکێشە کە هەست بکات دەوڵەتەکەی دەتوانێت ئاستی ژیان و گوزەرانیات باشتربکات. گەر لە پێتێکدا ئابوری هەربەڕاست خراپ ببێت، ئیدی مەحبوبیەت و جەماوەرییوونی چاڤێز کەمدەبێتەوە و ئەمەش چەکێکە کە سەرەتا بۆ ڕووبەڕوونەوەی خۆی بەدەستمانەوەیە و پێویستە بەکاری بهێنین، واتە هەمان ئامرازە ئابورییەکان، بۆ ئەوەی دۆخی ئابوری هێندە خراپتر بکەین تاکو ئاستی سەرنجڕاکێشی و مەحبوبیەتەکەی لە وڵاتەکەی و ناوچەکەشدا دابەزێت [. . .]. هەرچیمان لەدەست بێت تاکو دۆخی ئابوریی ڤەنزوێلا لەم پێتەدا بۆ خەڵکی ئەو وڵاتە قورستر بکەین، چاکە، بەڵام دەبێت ئەم کارە بە شێوازگەلێك ئەنجام بدەین تاکو بەپێی توانا خۆمان لە ڕووبەڕووبونەوەی ڕاستەوخۆ لەگەڵ ڤەنزوێلادا بلدزینەوە.

کەمترین قسەیەك کە دەتوانین بیکەین ئەوەیە، لێدوانگەلی لەم جۆرە گوێگر دەخاتە ئەو گومانەوە نەوەکا گرفتە ئابورییەکانی بەردەم حکومەتەکەی چاڤێز بەتەواوی بەرەنجامی سیاسەتکارییە نابەجێیەکانی خۆی نەبێت. ئەم مەسەلەیە بەرەو تێگەیشتنی خاڵێکی گرنگمان دەبات لە سیاسەتدا، ئەو خاڵەی کە هەرسکردنی بۆ هەندێك لە لیبراڵەکان زۆر قورسە: ئاشکرایە کە لێرەدا سەروکارمان لەگەڵ پرۆسە و کاردانەوەگەلێکی کوێری بازاڕدا نیە بەڵکو سەروکارمان لەگەڵ ستراتیژێکی ئاڵۆز و تەواو بەرنامەبۆدارێژراودایە-ئایا ناتوانین بڵێین لە بارودۆخێکی لەم جۆرەدا

بەکارهێنانی جۆرێك لە"تیرۆر"و[تۆقاندن](هێرشی پۆلیس بۆ سەر عەمبارەکان، دەسگیرکردنی قۆرخکاران و هتد) وەك جۆرێك لە کردەوەی پێچەوانە یان دژەکردەوەی بەرگریکارانە بەتەواوی شەرعیەت و پاساوی خۆی هەیە؟ دیارە هاوکێشەکەی بادیۆ لەم بارودۆخە نوێیەدا وەك پێویست نایەتە بەرچاو، کە لەمە پێکهاتووە: «لێدەرکردن لە دەوڵەت» کۆی «تاکە توندوتیژیی پەرچەکردارانە». کێشەی ئەمرۆ ئەوەیە کە دەوڵەت تا دێت پەشێوتر و بێشکڵتر دەبێت و تەنانەت لە پیادەکردنی ئەرکە سەرەکییەکەی خۆیدا نوشوست دێنێت کە بریتییە لە «خستنەڕووی خزمەتگوزارییەکان» و «دابینکردنی پێداویستییەکان». ئایا هەروا دەبێت لە ململانێی سیاسیدا مەودای خۆمان لەگەڵ هێزی دەوڵەتدا بپارێزین، ئەوەتا دەشبینین هێزەکە خۆی لەداوەشان و لەناوچووندایە و دەست دەداتە فۆرمێکی قێزەونی توندوتیژی تاکو بێتوانایی و نەزۆکیی خۆی داپۆشێت؟

دەتوانین پرسیارێکی بنەڕەتیتر بێنینە کایەوە: بۆچی «ڕووداوی حەقیقەت»ـی شۆڕشگێڕانە پێویستی بە توندوتیژییە یان توندوتیژیی لەگەڵدایە؟ چونکە ڕووداوی شۆڕشگێڕانە ڕێك لەو جێیەدا ڕوودەدات کە بریتییە لە نیشانەی نەخۆشی یاخود (پێچ خواردن)ـی لەش و پەیکەری کۆمەڵگا؛ واتە لەو جێیەدا کە کۆیەتی و تۆتاڵێتیی کۆمەڵگا وەك مەحاڵی لێدێت- هەروەها سوبێکتی شۆڕشیش هەمان "بەشی نابەش"ـی کۆمەڵگایە، ئەو بەشەی کۆمەڵگا کە هیچ پشکێکی لە کۆمەڵگادا نیە، ئەوانەی کە لەڕواڵەتدا بەشێکن لە کۆمەڵگا بەڵام لە هەناوی کۆمەڵگادا هیچ پێگەیەکی شیاویان نیە. ئەمە «خاڵی دەرکەوتنی حەقیقەت»ـی کۆمەڵگایە و بۆ ئەوەیش ئەم خاڵە خۆی دەربخات، پێویستە کۆی ئەوستراکتۆرە هەڵپەسێردرێت و لەناوببرێت کە ئەم خاڵە وەك مەحاڵبوونی کۆیەتی و تۆتاڵێتی و کامڵبوونێتی. ڕێك لەبەر ئەم هۆیە، وەکچۆن لینینیش بەدرووستی درکی کردبوو، حەقیقەت خۆی سرووشتێکی شۆڕشگێڕانەی هەیە- تاکە ڕێگای گەیاندنی، بریتییە لە خولقاندنی فەوزا و پشێوییەکی شۆڕشگێڕانە لە سیستەمی هەرەمیی دۆخە باڵادەستەکەدا- بەم پێیە، دەبێت ئەو تێڕوانینە کۆنە (نیمچە) ماکیاڤیلییە ڕەتبکەینەوە کە پێی وایە حەقیقەت نەزۆك و بێ توانایە و، دەسەڵات بۆ ئەوەی کاریگەر بێت پێویستە درۆبکات و ساختەکاری ئەنجامبدات: وەکچۆن لینینیش وتویەتی، مارکسیزم تا ئەو جێیە دەسەڵاتی هەیە کە ڕاستگۆ/حەقیقی بێت. (ئەمەش بەدیاریکراوی دژی ڕوانگەی پۆستمۆدێرنەکانە کە حەقیقەتی گشتەکی و گەردوونی«universal» بە شتێکی ستەمکارانە دەزانن و بەم هۆیەشەوە ڕەتی دەکەنەوە- بەپێی ئەم ڕوانگەیە، بە گوزارشتی جیانی ڤاتیمۆ، گەر حەقیقەت ڕزگارماندەکات، ئەوا لە ناواخندا ئێمەش لەدەستی خۆی ڕزگار دەکات).

لە مێژووی سیاسەتی ڕادیکاڵدا، عادەتەن توندوتیژی میراتی یەعقوبییەکانمان بیردەخاتەوە و، هەر بەم هۆیەوە دەوترێت گەر بەڕاستی دەمانەوێت سەرلەنوێ دەست بکەینەوە بە خەباتی سیاسی ئەوا دەبێت سەرەتا توندوتیژی و ئەو میرات و کەلەپورە بخەینە لاوە. تەنانەت زۆرێك لە (پۆست)مارکسییە هاوچەرخەکانیش شەرمدەکەن قسەیەك لەو میراتە بکەن کە پێی دەوترێت

میراتی یەعقوبیی تیرۆر یان تۆقاندنی دەوڵەتی مەرکەزی و، هەوڵدەدەن مارکس لەم میراتە دابڕن و بەم جۆرە باس لە مارکسێکی "لیبراڵ"ـی ڕەسەن دەکەن کە گوایا بەداخەوە دواتر لینین بیرکردنەوەی ئەوی تەڵخوتاریك کرد. بەپێی ئەم حەکایەتە، ئەوە لینین بوو (دیسان) میراتی یەعقوبییەکانی هێنایەوە گۆڕێ و بەم کارەشی ڕۆحی ئازادیخوازانەی[libertarian] مارکسی پوچەڵکردەوە و شێواندی. بەڵام ئایا وایە؟ وەرن با نیگایەکی وردتر بگرینە ئەو مەسەلەیە کە یەعقوبییەکان چۆنچۆنی لەبەر ئەوانەی کە بەناوی (حەقیقەت)ێکی ئەبەدییەوە دەدوێن و شایەتی لەسەر شەرعیەتەکەی دەدەن، پەنابردن بۆ ڕای زۆرینەیان ڕەتکردەوە. یەعقوبییەکان، واتە ئەم پارتیزانانەی ڕێگای یەکێتی و یەکریزی کە بە هەموو هەوڵ و تەقەلای خۆیانەوە دژی دووبەرەکی و تەفرەقە دەوەستانەوە، چۆن دەیانتوانی پاساو بۆ ئەوە بێننەوە کە دژی پەنابردنن بۆ ڕای زۆرینە؟ «تەواوی کێشەکە لەوێدایە کە چۆن جیاکارییەك بخەینە نێوان دەنگی حەقیقەت(تەنانەت گەر ئەمە دەنگی کەمینەش بێت) و دەنگی دووبەرەکییەوە کە هەوڵدەدات لەڕێگەی دابەشکردن و دابڕکردنە ساختەکانەوە حەقیقەت بشارێتەوە»[٢].

وەڵامی ڕۆبسپێر ئەوە بوو کە حەقیقەت کورتناکرێتەوە بۆ ژمارە و ڕەقەم(یان ژماردن و حیساب و کیتاب)، دەتوانیت لە تاق و تەنیایی خۆیشتدا [حەقیقەت]ئەزموونبکەیت: نابێت لەگەڵ ئەوانەدا کە حەقیقەتێکیان ئەزموونکردووە بەجۆرێك ڕەفتار بکەیت وەك ئەوەی لەگەڵ تەفرەقەچی و دووبەرەکیخوازاندا دەیکەیت، ئەوانە مرۆڤگەلێکی ئازا و هەستیارن. ڕۆبسپێر لە ٢٨ـی دیسامبەری ١٧٩٢ لە وتاردانێکدا لە ئەنجومەنی میللی ڕایگەیاند، کاتێك شایەتیدان لەبەرژەوەندیی حەقیقەت لە گۆڕێدایە ئیدی هەر جۆرە پەنابردنێك بۆ زۆرینە یان کەمینە، هیچ نیە جگە لە ئامرازێك بۆ "بێدەنگکردنی ئەو کەسانەی کە ئەم وشەیان بۆ بەکاردەهێنرێت[وشەی کەمینە]"؛ "ئەم کەمینەیە لە هەموو جێیەك لە مافێکی ئەبەدی سودمەندە: هێنانە بەرگوێی دەنگی حەقیقەت". مانایەکی قووڵ لەم خاڵەدا هەیە کە ڕۆبسپێر ئەم ڕستەیەی لە «ئەنجومەنی میللی»دا سەبارەت بە دادگاییکردنی پاشا دەربڕی. جیرۆندنەکان[٣]، ڕێگەچارەیەکی "دیموکراسییانە"یان خستەڕوو: لە حاڵەتێکی وەها ئاڵۆز و پێچەڵپێچدا، دەبێت "پەنا ببەینە بەر دەنگی خەڵکی"، پێویستە ئەنجومەن و کۆمەڵە لۆکاڵییەکانی سەرتاپای فەڕەنسا داوەت بکەیت و داوایان لێ بکەیت دەرهەق بە شێوازی مامەڵە لەگەڵ پاشادا دەنگبدەن- تەنیا بەهۆی چالاکی و ئەکتێکی لەم جۆرەوە دەتوانیت شەرعیەت ببەخشیتە دادگا. وەڵامی ڕۆبسپێر ئەوە بوو کە ئەم جۆرە پەنابردنە بۆ دەنگی خەڵك لە پراکتیکدا، ئیرادەی زاڵ و باڵادەستی خەڵك پوچەڵ دەکاتەوە، ئیرادەیەك کە پێشوەخت لەڕێگەی "شۆڕش"ـەوە، خۆی ئاشکرا کردووە و ماهیەتی دەوڵەتی فەڕەنسای گۆڕیوە و "کۆماری-Republic"ـی لەگەڵ خۆیدا هێناوەتە دی. جیرۆندنەکان، بەفیعلی و بەئاماژەوە دەڵێن ڕاپەڕینی شۆڕشگێڕانە «تەنیا ئیشی بەشێك لە

---

[2] .Sophie Wahnich, “Faire entendre la voix de la vérité, un droit révolutionnaire éternel” (manuscript, June 2010). All further non-attributed quotes are from this outstanding text.

[٣] . ئەندامانی حیزبی کۆماریی میانڕەو کە لە ساتەوەختی شۆڕشە گەورەکەدا لە هەرەمی دەسەڵاتدا بوون، بەڵام لە بەرامبەر نەیارە ڕادیکاڵەکانیاندا(واتە یەعقوبییەکان) داوەشان و دەسەڵاتیان لەدەستدا.

خەڵك بوو، نەخوازەڵا کەمینەیەکی خەڵکیش»، بۆیە «دەبێت خوازیاری قسە و بۆچوونی جۆرێك لە زۆرینەی بێدەنگ بیت». بەهەرحاڵ، بەبۆچوونی ڕۆبسپێر، «شۆڕش» پێشوەخت ئیشی ئێمەی یەکلا کردۆتەوە، ڕوودانی خودی «شۆڕشەکە» تەعبیرە لەوەی پاشا تاوانبارە و لەم ڕووەوە دەنگدان لەسەر تاوانباربوونی ئەو بە مانای گومانکردن دێت لە خودی «شۆڕش». کاتێك سەروکارمان لەگەڵ "حەقیقەتە بەهێزەکان"دایە، ئەوا بەرگری لێکردنیان بەناچاری توندوتیژییەکی ڕەمزیی لەگەڵدایە.

کاتێك "نیشتمان لەبەردەم مەترسیدایە"، ئەوا بە وتەی ڕۆبسپێر، دەبێت بەبێ هیچ ترس و دوودڵییەك ڕایبگەیەنیت«خیانەت لە خەڵك کراوە، ئەم حەقیقەتە لای هەموو فەرەنسییەکان ئاشکرایە»؛ «یاسادانەران، مەترسیی بەرپێ و نزیکتانن، پێویستە فەرمانڕەوایی ڕاستەقینە دەست پێ بکات: ئێمە هێندە جورئەت و بوێریمان تیایە ئەم مەسەلەیەتان پێ بڵێین؛ [ئێوەش] تۆزێك شەهامەتتان هەبێت و بیکەنە ئەڵقەی گوێتان». لە دۆخێکی وەهادا، جێیەك بۆ ئەو کەسانە نامێنێتەوە کە دەیانەوێت بچنە جێی کەسێکی سێیەمی بێلایەنەوە.

باوکی گریگوار لە خیتابێکدا لە مەراسیمی گیانسپاردووانی ١٠ـی ئابی ١٧٩٢دا ڕایگەیاند: «خەڵکانێك هەن کە هێندە باشن بەهایەکیان نیە و بە کەڵکی هیچ نایەن، لە شۆڕشێکدا کە پێویستی بە ململانێی [خودای]ئازادیە لەگەڵ [ناخودای]ستەمکاریدا، مرۆڤی بێلایەن کەسێکی لادەرە کە دیارە چاوەڕوانی ئەوەیە بزانێت جەنگەکە لە بەرژەوەندیی کێ کۆتایی دێت تاکو بە قازانجی براوەکە هەڵوێستی خۆی ڕابگەیەنێت». بەر لەوەی ئەم قسانە بە «تۆتالیتاری» بخوێنینەوە، وەرن با زەمەنێکی نزیکتر لە خۆمان بیری خۆمان بێنینەوە کە نیشتمانی فەرەنسا جارێکی تر کەوتە مەترسییەوە، مەبەستم ساڵی ١٩٤٠ـە کە ژەنەراڵ دوگیل بە تاقی تەنیا لە وتارە ڕادیۆییە بەناوبانگەکەیدا لە لەندەن و بە ڕووی خەڵکی فەرەنسادا ئەم «حەقیقەتە بەهێز»ـەی ڕاگەیاند: فەرەنسا شکستی هێناوە بەڵام جەنگ کۆتایی نەهاتووە؛ ململانێ درێژەی هەیە، ئەویش دژی هاوکارانی مارشاڵ پەتن کە خیانەتیان لە نیشتمانەکەی خۆیان کردووە. دەبێت بەوردی ئەو سیاق و کۆنتێکستە بێنینەوە بیری خۆمان کە ئەم ڕستەیەی تیا وتراوە: تەنانەت ژاك دۆکلۆ، واتە پیاوی دووەمی حیزبی کۆمۆنیستی فەرەنسا، لە گفتوگۆیەکی نهێنیدا دانی بەوەدا نا کە گەر لەو کاتەدا هەڵبژاردنێکی ئازاد بەڕێوە بچوایە، ئەوا مارشاڵ پەتن لەسەرووی ٩٠%ـی دەنگەکانی دەبردەوە. کاتێك دوگیل لە وتاردانە مێژووییەکەیدا ئامادە نەبوو خۆی بداتە دەستەوە و، سوێندی خوارد تا لوا نەفەس درێژە بە بەرگری بدات، وتی تەنیا ڕژێمەکەی ئەو نەك ڤیش(Vichy) دەتوانێت ببێتە قسەبێژی ڕاستەقینەی فەرەنسا(واتە: قسەبێژی خودی فەرەنسا، ئەویش لەو ڕووەوە کە فەرەنسایە، نەك تەنیا قسەبێژی «زۆرینەی فەرەنسییەکان!»). ئەو، پێی لەسەر حەقیقەتێکی قووڵ دادەگرت، ئەویش بەپێی ئەو گریمانەیەی کە «گەر بە زمانی دیموکراسی بدوێین»، نەك تەنیا شەرعیەتی نەبوو بەڵکو بەڕوونی پێچەوانەی بیروباوەڕی زۆرینەی خەڵکی فەرەنسا بوو.(هەمان مەسەلە سەبارەت بە ئەڵمانیاش هەر ڕاست بوو: نوێنەرانی ڕاستەقینەی ئەڵمانیا کەمینەیەکی کەم

بوون کە بەشێوەیەکی چالاکانە لەبەرامبەر هیتلەردا بەرهەڵستییان دەنواند، نەك نازییەکان و هەلپەرستە دوودڵ و لەرزۆکەکان).

سەرچاوەکان:

1. http://www.thesis11.com/Article.aspx?Id=1293
2. Slavoj zizek, the Jacobin spirit, in JACOBIN: a magazine of culture and polemic, www.jacobinmag.com/2011/05/the jacobon-spirit